

Õiguskantsler

Hr. Kristian Jaani
Politsei- ja Piirivalveameti
Põhja prefektuur
pohja@politsei.ee

Meie 23.08.2019 nr 7-7/190531/1904144

Kontrollkäigu kokkuvõte Põhja prefektuuri korrakaitsebüroo kinnipidamiskeskus

Austatud härra prefekt

Õiguskantsleri nõunikud kontrollisid 29.04.2019 ette teatamata Politsei- ja Piirivalveameti Põhja prefektuuri korrakaitsebüroo kinnipidamiskeskust (edaspidi: kinnipidamiskeskus või keskus).

Kinnipidamiskeskuse personal on palju teinud selleks, et kolimine uude hoonesse läheks võimalikult sujuvalt ja tõrgeteta. Tunnustust väärrib personali toetav suhtumine keskus viibivatesse väljasaadetavatesse ning rahvusvahelise kaitse taotlejatesse (edaspidi: keskus viibijatesse). Hea on, et keskusesse plaanitakse tuua arvutid, see annab keskus viibijatele võimaluse tutvuda seadusandluse ning riigiasutuste veebilehtedega. Pesuruumidesse on plaanis paigaldada vaheseinad ning esimese korruse osakonnas kavatakse sisse seada emale ja lapsele mõeldud lukustatav pesuruum. Ranged pesemisgraafikud on taas paindlikumaks muudetud. Kokkuleppel huvijuhiga saavad korvpalliväljakuga jalutushoovi kasutada kõik keskus viibijad.

Nii-öelda tavatubades võib videoalvet ööpäev läbi rakendada üksnes siis, kui see on mõõdapääsmatult vajalik. Hügieeninurgas olevat akent tohib ruumis toimuva jälgimiseks avada vaid põhjendatud erandjuhul. Tõsiselt tuleks kaaluda võimalust luua kinnipidamiskeskuses tänapäevase infotehnoloogia abil alternatiivsed viisid lähedastega suhtlemiseks. Kinnipidamiskeskuses peaks(id) olema pere ja alaealiste lastega kokkusaamiseks sobiv(ad) ruum(id). Oleks hea, kui keskus leiaks edaspidi võimalusi täiendada võõrkeelse kirjanduse ja ajalehtede valikut.

Tuleb tagada, et kinnipidamiskeskuses jagataks toitu korrektselt ning et toidu koostis vastaks nõuetele. Vältida tuleks olukordi, kus keskuse töötajad või keskus viibijad osalevad patsiendi ja arsti suhtluses tõlgina. Psühholoogiline nõustamine peab olema kättesaadav kõigile keskus viibijatele. Tervishoiueksperdi hinnangul tuleks nakkushaiguste uuringud teha esimesel võimalusel pärast inimese keskusesse saabumist. Igal keskus viibijal peaks olema võimalus privaatselt arstile/õele vastuvõtule pääsemise soovi lähemalt põhjendada: nii on võimalik tema tervisemuret paremini hinnata.

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

Kontrollkäigul osales tervishoiuekspertina perearst.

Kontrollkäigul tutvuti kinnipidamiskeskuse ruumide ja dokumentidega ning vesteldi kinnipidamiskeskuses viibijatega.

Videovalve

Kinnipidamiskeskuse mõnes nii-öelda tavatoas kasutatakse videovalvet. Õiguskantsler on [Kärdla](#), [Rapla](#), [Paide](#) ja [Kuressaare](#) arestimajadesse tehtud kontrollkäikude kokkuvõtetes rõhutanud, et kambris viibiva inimese pidev jälgimine videokaamerate abil ei pruugi olla tema privaatsuse seisukohast alati sobilik. Alati tuleb kaaluda, kas ööpäevane videovalve on möödapääsmatult vajalik. Õiguskantslerile teadaolevalt on kinnipidamiskeskuses tehniliselt võimalik üksikud kaamerad välja lülitada.

Videovalvet tuleb kasutada vajaduse järgi. Piinamise ja Ebainimliku või Alandava Kohtlemise või Karistamise Tõkestamise Euroopa Komitee (CPT) on seda rõhutanud [2017. aastal Hollandile saadetud soovitus](#) (p 28) ja [2011. aastal Poolale saadetud soovitus](#) (p 56). CPT on veel märkinud, et videovalve kui privaatsust riivava järelevalvemehhanismi kasutamine peab olema täpselt reguleeritud: muu hulgas peab olema sätestatud, mille alusel ja millistel tingimustel võib seda rakendada (vt [2015. aastal Gibraltarile saadetud soovitus](#)).

Privaatsus hügieeninurgas

Kinnipidamiskeskuse tubade hügieeninurkadest avanevad koridori väikesed aknad, mida katavad tabalukuga katted. Kui tekib kahtlus, et inimesega on midagi juhtunud, on kinnipidamiskeskuse töötajal võimalik kate eemaldada ning vaadata hügieeninurka.

Politsei kinnipidamiskohti kontrollides on õiguskantsler nentunud, et kinnipeetut võib hügieeninurga kasutamisel jälgida vaid tungiva vajaduse (nt suitsiidioht) korral (vt [Tallinna lühiajaliste kinnipidamiskohtade](#) ja [Jõhvi arestimaja kokkuvõte](#)). Sellist vajadust peab olema võimalik tagantjärele põhjendada. Otsust inimest hügieeninurgas jälgida ei saa kindlasti teha meelevaldselt ega kergekäeliselt.

Kui politseil on põhjendatud kahtlus, et keskuses viibija võib end vigastada, tuleb vajaduse korral kasutada tema majutamiseks eraldi ette nähtud ruumi. Mõistagi ei saa ka sellises ruumis hügieeninurka jälgida automaatselt: kui seda siiski tehakse, peab see olema põhjendatud väga oluliste hüvede (eeskätt elu) kaitse vajadusega. Niisuguse otsuse peab tegema iga üksikjuhtumi kohta eraldi. Võimalus iga toa hügieeninurka jälgida on küsitav: keeruline on ette kujutada olukorda, et kinnipidamiskeskus on täis vaid äärmiselt suitsiidseid inimesi – sel juhul ei ole nende inimeste koht ilmselt kinnipidamiskeskuses, vaid pigem psühhiaatriaiglas. Ka kontrollkäigul kaasas olnud tervishoiuekspert pidas aknast hügieeninurga jälgimise võimalust privaatsuse puudumise tõttu äärmiselt taunitavaks.

Isegi juhul, kui hügieeninurga aken on kaetud, peab olema erinevate meetmetega (praktika, sisereeglid vms) tagatud, et inimest jälgitaks hügieeninurgas vaid äärmisel juhul. Need inimesed, kelle puhul see võiks olla õigustatud, peaksid pigem olema nn eralduskambris.

Vaba aja veetmise võimalused

Keskuses viibijatega peetud vestlustest selgus, et puudust tuntakse võõrkeelsest kirjandusest. Kinnipidamiskeskuse osakondades on mitmes keeles raamatuid, kuid mitte piisavalt. Palun leida võimalusi võõrkeelse kirjanduse valikut täiendada.

Eestis vabalt kättesaadavaid ning (osa) välismaalastele arusaadavaid ajalehti (nt venekeelne MK-Estonia, tasuta venekeelne linnaleht) tuuakse kinnipidamiskeskusesse harva. Palun võimaluse korral tuua keskusesse sagedamini selliseid ajalehti, mille vahendusel võiksid kinnipeetavad hoida end kursis välismaailmas toimuvaga.

Suhtlemine lähedastega

Kinnipidamiskeskuse elanikud saavad lähedastega suhelda üksnes kohapealse telefoni ning kirjade teel. Vahetumaid ning odavamaid võimalusi ei pakuta. Sellele juhtis õiguskantsler tähelepanu ka [eelmise kontrollkäigu](#) kokkuvõttes. CPT on korduvalt soovitanud (välismaalastest) kinnipeetavate ja nende perede suhtlemise lihtsustamiseks kasutusele võtta nüüdisaegseid infotehnoloogia võimalusi, nagu näiteks Skype (vt CPT [2019. aastal saadetud soovitus Andorra](#)le, p 43; [2019. aasta soovitus Norra](#)le, p 102; [2017. aasta soovitus Hollandi](#)le, p 69; [2016. aasta soovitus Põhja-Makedoonia](#)le, p 131; [2014. aasta soovitus Taani](#)le, p 82).

Palun kindlasti kaaluda võimalust luua kinnipidamiskeskuses alternatiivsed viisid lähedastega suhtlemiseks, näiteks kasutusele võetavate arvutite ja vastava suhtlustarkvara abil.

Kokkusaamised lähedastega

Kinnipeetavate kohtumisteks lähedastega (sh lastega) on ette nähtud väike ruum, mis on koridorist eraldatud klaasseinaga. Ruumis on laud ja toolid ning kokkusaajaid ei eraldata. Siiski tuleb arvestada, et kokkusaamised pere ja alaealiste lastega peaksid toimuma piisavalt avaras, mugavas ning lapsesõbralikus (ruumi kujundus, mänguasjad jms) ruumis.¹ Sellistele tingimustele vastavat kokkusaamisruumi praegu kinnipidamiskeskuses ei ole.

Toitlustamine

Mitu keskus viibijat väljendas muret, et toidu jagamisel ei järgita hügieeninõudeid. Kinnipidamiskeskuses tervishoiuteenust osutava ettevõtte edastatud toitlustamise korraldamise kontrollaktidest² selgub tõepoolest, et toidujagajate kaitseriietus on ebapiisav, kindaid ei vahetata piisavalt tihti, toidumahutite kaaned tõstetakse maha, toidumahutitel puuduvad markeeringud jms. Tervishoiuteenust osutava ettevõtte hinnangul ei ole pakutavas toidus piisavalt D- ega B7-vitamiini ning toitainete sisaldust suurendatakse kunstlikult sel viisil, et pakutakse rohkem röstsaiat ja leiba. Seda tõdes ka kontrollkäigul kaasas olnud tervishoiuekspert. Samuti nentis ekspert NutriData programmi abil analüüsitud menüü põhjal, et R3-rühma meeste ilma lihata valmistatud toitide kalorsus jääb mõnel nädalapäeval soovituslikust keskmisest (2300-2700 kcal) väiksemaks.

Palun tagada, et kinnipidamiskeskuses jagataks toitu korrektselt ning et toidu koostis vastaks [sotsiaalministri määruses](#) ette nähtud nõuetele.

¹ Vt nt lisaks K. Žurakovskaja-Aru. [Lapse õigus vs. võimalus suhelda vangistuses vanemaga – vanglavälisest suhtlemisest ümberpööratuna](#). Juridica 2015, nr 6, lk 405–417.

² 17.05.2019, nr 7–4/19/1-1; 28.05.2019, nr 7–4/19/2-1; 11.06.2019, nr 7–4/19/3-1.

Tõlkimine

Välismaalased kasutavad kinnipidamiskeskuses arstiga suhtlemisel mõnikord teiste välismaalaste abi. Väljaspool keskust on aidanud välismaalasel eriarstiga suhelda valvur.

On mõistetav, et teatud keelte tõlke napib ning ette võib tulla eriolukordi. Siiski ei saa üldjuhul sobivaks pidada seda, et keskuse personal osaleb suhtluses tõlgina. Samuti ei peaks vestlust meedikutega vahendama teine keskuses viibija. Õiguskantsler on sellele tähelepanu juhtinud nt [2018. aastal varjupaigataotlejate majutuskeskusesse](#) ning [2015. aastal kinnipidamiskeskusesse tehtud kontrollkäigu kokkuvõttes](#). Ka CPT on rõhutanud vajadust tagada arsti ja patsiendi suhtluses kvaliteetne tõlge ning seeläbi suhtluse konfidentsiaalsus (vt [2019. aasta soovitus Bulgaariale](#), p 33).

Väärrib tunnustust, et välismaalastele pakutakse kinnipidamiskeskuses psühholoogi nõustamist. Psühholoogi suhtluskeeled on eesti, inglise ja vene keel. Samas peaks psühholoogiline nõustamine olema professionaalse tõlke vahendusel kättesaadav kõigile keskuses viibijatele. CPT on sellele juhtinud tähelepanu oma [2018. aasta soovitusel Poolale](#) (p 46). Seda nõuet rõhutas ka kontrollkäigul kaasas olnud tervishoiuekspert.

Tervishoiueksperti märkused

Ekspert nentis, et üldarstiabi kinnipidamiskeskuses ning eriarstiabi väljaspool keskust on üldjuhul kättesaadav. Samas täheldas ta, et nakkushaiguste uuringud tehakse paari kuu jooksul pärast välismaalase keskusesse saabumist. Eksperti hinnangul oleks nakkusohu vältimiseks mõistlik teha esmased uuringud nii ruttu kui võimalik.

Selleks et pääseda arsti vastuvõtule, peavad keskuses viibijad sellest soovist teada andma kirjalikult. Vastuvõtusoovi põhjust nad kirja ei pane. Tavaliselt pääseb arsti vastuvõtule viie tööpäeva jooksul. Ekspert märkis, et välismaalane peaks saama oma tervisemurest arstile või õele kõnelda privaatsealt. Selle info põhjal on meedikul võimalik otsustada, kas patsient tuleb vastuvõtule saata samal päeval või hiljemalt viie tööpäeva jooksul.

Ootan Teie seisukohta soovitude suhtes hiljemalt 20.09.2019.

Austusega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise